

УДК 376.112.4
МРНТИ 14.25.07

Ж.И.Сардарова¹, А.Ш.Кеңесбекова²

¹ғылыми жетекшісі, п.ғ.д., қауымдас.профессор, sardar.zh@mail.ru

²Абай атындағы Қазақ Ұлттық педагогикалық университеті, 7М01906 – Арнайы педагогика: инклюзивті білім беру мамандығының I курс магистранты, shokhanovna25@gmail.ru
Қазақстан, Алматы қаласы

ЕРТЕГІ ТЕРАПИЯСЫМЕН ӘСЕР ЕТУ

Түйіндеме

Ертегі терапиясы – тұлғаны тәрбиелеп, құндылықтар өрісін қалпына келтіру және нығайту әдісінің бірі. Әдістеменің басты мақсаты – адамның бойындағы әртүрлі шығармашылық қасиетін қалыптастыру, оның өзіндік ішкі дүниесінің тереңдігін ашу, өзіндік санасын дамыту. Бұл мақалада «Ертегі терапиясын» қолдану арқылы баланың креативті ойлауын дамытудың маңызы ашып айтылады. Сонымен қатар, ертегінің түрлері бойынша да, оқудан басқа ертегі терапиясын ұйымдастыруда қолдануға болатын кең таралған мүмкіндіктер туралы мәліметтер келтірілген.

Кілт сөздер: ертегі терапия, шығармашылық даму, креативті ойлау, ертегінің әсері.

Ж.И.Сардарова¹, А.Ш.Кеңесбекова²

¹ научный руководитель, д.п.н., ассоц.профессор, sardar.zh@mail.ru

²КазНПУ имени Абая, магистрант I курса по специальности 7М01906-Специальная педагогика: инклюзивное образование, shokhanovna25@gmail.ru
Казахстан, г. Алматы

ВОЗДЕЙСТВИЕ СКАЗКОТЕРАПИЕЙ

Аннотация

Сказкотерапия – один из методов воспитания личности, восстановления и укрепления ценностного поля. Главная цель методики – формирование у человека различных творческих качеств, раскрытие глубины его внутреннего мира, развитие самосознания. В этой статье раскрывается важность развития творческого мышления ребенка с помощью «сказкотерапии». Кроме того, приведены данные о наиболее распространенных возможностях, которые можно использовать как по типам сказок, так и при организации сказкотерапии помимо чтения.

Ключевые слова: сказкотерапия, творческое развитие, креативное мышление, влияние сказки.

Zh.I.Sardarova¹, A.Sh.Kengesbekova²

¹ d.p.n., associate professor, sardar.zh@mail.ru

²Abai KazNPU, 1st-year master's student in the specialty 7M01906- Special pedagogy: inclusive education, shokhanovna25@gmail.ru, Kazakhstan, Almaty

THE IMPACT OF FAIRY TALE THERAPY

Abstract

Fairy tale therapy is one of the methods of personality education, restoration and strengthening of the value field. The main goal of the methodology is the formation of various creative qualities in a person, the disclosure of the depth of his inner world, the development of self-awareness. This article reveals the importance of developing a child's creative thinking with the help of "fairy tale therapy". In addition, data on the most common features that can be used both by types of fairy tales and when organizing fairy-tale therapy in addition to reading are given.

Keywords: fairy tale therapy, creative development, creative thinking, fairy tale influence.

Ертегі – бұл халық шығармашылығынан туындайтын әдеби жанр, ол мыналармен сипатталады: өмірде жоқ кейіпкерлердің, оқиғалар мен жағдайлардың (кеңістік, уақыт, жағдайлар) қосылуы, көп мағыналы символдық бейнелер мен метафоралардың болуы, сондай ақ анықталған сюжеттік

сценарий бар, ол ертегі кейіпкерінің еркіндік дәрежесін анықтайтын тағдыр туралы идеяларға байланысты құрылады; кейіпкерге немесе құбылысқа ойдан шығарылған қатынас.

Жаңа білім беру технологияларының бірі-ертегі терапиясы. Сөзбе-сөз айтқанда ертегімен емдеу деген мағынаны білдіреді. Ертегі терапиясы-бұл баланың белгілі бір қоғамда қабылданған әлемге деген ерекше көзқарасын тәрбиелеу тәсілі, балаға фольклорлық ертегілер мен аңыздарда, эпостарда, астарлы әңгімелерде әлеуметтенудің және тәжірибе берудің ең көне тәсілі болып табылатын қажетті моральдық нормалар мен ережелерді беру тәсілі.

Ертегі терапиясы әдісі ХХ ғасырдың 60-70-ші жылдарының басында пайда болды, оны негіздеген М.Эриксон. Ал оның шәкірті болса бұл тәсілді одан әрі дамытты. Педагогтар мен психологтардағы "ертегі терапиясы" термині оңды нәтижеге ие, өйткені ол тәрбие мен оқытудың ең көне әдісі болып табылады [1].

Ертегі терапиясы, әрине, көбінде балалардың әдісі болып саналады. Өйткені ол әр адамның таза балалық шағына бағытталған. Ертегілерді қабылдау арқылы біз баланы тәрбиелейміз, оның ішкі әлемін дамытамыз, жанды емдейміз, өмір заңдылықтары, шығармашылық күш пен тапқырлықты көрсету тәсілдері туралы білім береміз. Ертегілер-баланың рухани өмірінің қажетті элементі. Ғажайыптар мен сиқырлар әлеміне кіре отырып, ішкі жан дүниесінде хаос пайда болған жанның тереңдігіне енеді. Бұл ересек адам қорықпауы керек табиғи кезеңдер. Ертегілер ішкі өмірді қозғалысқа келтіреді және бұл әсіресе өмірдің түсініксіз болған кезінде өте маңызды [2].

Ертегілерді тыңдау, ойша жаңа ертегіні ойлап табу және де оны талқылау барысында бала тиімді өмір сүруі үшін қажетті қиялды, шығармашылықты дамытады, ізденіс пен шешім қабылдаудың негізгі механизмдерін игереді. Ертегілерді тыңдап, қабылдай отырып, адам оларды өзінің өмірлік сценарийіне енгізіп, оны ары қарай қалыптастырады. Балаларда бұл процесс әсіресе жарқын, мебебі көптеген балалар бір ертегіні бірнеше рет оқуымызды сұрайды.

Бала кезіндегі ертегілерді тыңдай отырып, адам бейсаналық түрде белгілі бір "өмірлік жағдайлар банкі" жинайды. Бұл "банк" қажет болған жағдайда іске қосылуы мүмкін. Егер ондай жағдай болмаса ол пассивті болып қала береді. Психологиялық көмек процесінде біз баланың өмірлік тәжірибесіне де, оның сиқырлы "өмірлік жағдайлар банкіне" де жүгінеміз. Көбінесе бұл сізге қажетті шешімді табуға мүмкіндік береді. Тәжірибе көрсеткендей, адамда ықтимал шешімдердің, мінез-құлық үлгілерінің түрлері неғұрлым көп болса, соғұрлым ол қоршаған әлем жағдайларына бейімделеді. Осылайша, ертегі терапиясы-бұл ертегі оқиғалары мен нақты өмірдегі іс-әрекет арасындағы байланысты қалыптастыру процесі. Бұл ертегі мағыналарын шындыққа көшіру процесі. Бүгінгі таңда ертегі терапиясы психологияның, педагогиканың, психотерапияның және философияның көптеген жетістіктерін біріктіреді.

Қазіргі уақытта өзекті жағдайға сәйкес ертегі терапиясы процесінде құрастырылған ертегілердің бес түрі қолданылады. Ертегі терапиясында балалармен сабақтарда қолдануға болатын және өздері мен өзге ересектерге арналған ертегілердің түрлері бар. Оларды қысқаша сипаттап өтейін.

Дидактикалық ертегілерді мұғалімдер оқу материалын әсемдеу үшін жасайды. Бұл жағдайда абстрактілі белгілер анимацияланады, олар өмір сүре алатын әлемнің ертегі түріндегі бейнесі жасалады. Дидактикалық ертегілер түрінде оқу тапсырмалары беріледі. Дидактикалық ертегілер белгілі бір білімнің мәні мен маңыздылығын ашады.

Ертегі-психокоррекцияның күшті құралы. Психокоррекциялық ертегілер баланың мінез-құлқына жұмсақ әсер ету үшін жасалады, адамның проблемалары туралы айтады және әркім өзін тани алады. Адам мінез-құлықта, қарым-қатынаста, іс-әрекетте өз қателіктерін табуға, олардың өзгеру жағдайларын модельдеуге үйренеді. Мұндай ертегілерге баланың өзі құрастырған және баламен бірге құрастырылған ертегілер жатады.

Психотерапиялық ертегілер болып жатқан оқиғалардың терең мағынасын ашады, не болып жатқанын екінші жағынан көруге көмектеседі. Олар әрқашан бір мәнді емес, әрқашан бақытты аяқталмайды, бірақ әрқашан терең және жанды.

Халық ертегілерінің сюжеттері әр түрлі: жануарлар туралы ертегілер балаларға өмірлік тәжірибені жақсы жеткізеді; тұрмыстық ертегілер отбасылық өмірдің бұрмаланулары туралы айтады, жанжалды жағдайларды шешу жолдарын көрсетеді; қорқынышты ертегілер зұлым күштің бар екендігі туралы айтады; сиқырлы ертегілерінің арқасында өмірлік даналық пен адамның рухани дамуы туралы ақпараттың адамның санасына енуі. Егер біз балаға өзінің ішкі тәжірибесін түсінуге көмектескіміз келсе, авторлық ертегіні тандаған дұрыс.

Кез-келген тәсілдің артықшылықтары мен кемшіліктері бар. Егер ертегілер ертегі терапиясы үшін арнайы жасалса, онда көптеген қиындықтардан аулақ болуға болады. Ертегілер психолог жұмыс істейтін әс-әрекеттерге тән мәселелер бойынша құрастырылады. Топқа немесе жеке адамға ұсынылған ертегі оған белгісіз болғаны үшін қызықты, әсіресе егер ол адамның өзіне қызықты мәселеге байланысты ұсынылса. Психотерапиялық ретінде жасалған ұсынылған ертегілердің сюжеттері міндетті түрде ертегі кейіпкерлерін өзгерту мүмкіндіктерін, сондай-ақ олардан жауапты шешімді талап ететін таңдау жағдайларын қамтиды.[3]

Бала мен ертегі әрқашан бірге және бір-бірімен тығыз байланыста болады. Ертегі оған еркін армандауға және қиялдауға, қарапайым өмірдің шеңберін кеңейтуге, ересектер әлемінің күрделі құбылыстары мен сезімдеріне тап болуға, сезінуге мүмкіндік береді. Ересектер әлемі болжамды, жүйеленген және анықталған болса, ал балалар әлемінде, керісінше, нақты шекаралар жоқ. Ертегінің арқасында бала әлемді таниды, тұлға ретінде дамиды.

Кішкентай балада сәйкестендіру механизмі жақсы дамыған, яғни өзін басқа адаммен эмоционалды түрде біріктіру процесі, оның нормаларын, құндылықтарын, үлгілерін өз нормалары ретінде иемдену сипаты. Бұл балаға дұрыс моральдық нормалар мен құндылықтарды игеруге, жақсылық пен жамандықты ажыратуға мүмкіндік береді. Ертегілерді айту тұлғаның бейімделу қасиеттерінің ауқымын кеңейтеді, мінез-құлық негативизмін жұмсартуға мүмкіндік береді, бейнелі ойлауды дамытуға, сондай-ақ сыни жағдайларда әрекет ету қабілетіне ықпал етеді. Ертегінің арқасында қоршаған әлемді тану процесі де жүреді. Шығармашылықтың сюжеттерін түсіну арқылы біз өзімізді ертегі беттерінде өмір сүретін кейіпкерлердің іс-әрекеттерінде, ойларында көруді үйренеміз. Біз қарым-қатынастың әртүрлі түрлері, адам табиғаты туралы белгілі бір пікір қалыптастырамыз. Кейіпкерлердің бейнелері бізді өзін-өзі тану процесіне қатысуға шақырады.

«Ертегі терапиясын» қолдану арқылы баланың креативті ойлауын дамытудың маңызы зор. Креативтік ойлау балалардың ертегідегі проблемаларды шешу дағдыларына ықпал ете отырып, нұсқаларды зерделеп, ертегі мазмұнын сындарлы, әрі креативті етіп құрастыруына мүмкіндік береді. Креативтілік ағылшынның «Creativity» сөзінен аударғанда шығармашылық деген мағынаны береді.

Ертегіні оқудан басқа ертегі терапиясын ұйымдастыруда қолдануға болатын кең таралған мүмкіндіктер бар. Ертегі мотиві бойынша сурет салу — естігенді бекітуге, кейіпкерлерді сызба түрінде елестетуге мүмкіндік береді. Сурет салу барысында бала өзін бос сезініп, еркін ассоциацияларға ерік береді. Өйткені, көбіне сөзбен жеткізе алмағанын қағаз бетіне еркін сала алады.

Ертегілердің ұжымдық құрамы өте пайдалы. Кішкентай балалар үшін бұл өзара әрекеттесу жаттығуы болса, жасөспірімдер үшін бұл өзін және құрдастарын түсіну тәсілі. Бірлесіп жасалған ертегі мысалында ұжымда кімнің қандай рөл атқаратынын түсінуге болады. Ата-аналарға баламен бірге ертегі құрастыру пайдалы, өйткені мұндай сәттерде сіз ортақ тілде сөйлей бастайсыз, сіз баланың жасырын ойлары мен тілектерін біле аласыз. Ертегі шығармашылық ойлауды ынталандырады және ата-аналар мен балаларда әзіл сезімін дамытады. Ал қағаздағы немесе пластилиндегі сиқырлы кейіпкерлерді бейнелеу арқылы бала мүсіндеу, жазу және сурет салу дағдыларын дамытады, табандылық пен зейінді дамытады[4].

Ертегі басты кейіпкерлер арқылы жағымды эмоциялар береді, қиялын дамытады, тәрбиелейді, үйретеді. Ертегіде баланы «дұрыс өмір сүруге» ешкім үйретпейді. Ертегідегі оқиғалар табиғи және қисынды түрде бірінен соң бірі жалғасады. Бала осы дүниеде бар себепті-байланыстарды қабылдайды және есінде сақтайды. Осылайша, ертегімен жұмыс жасай отырып, сіз балаға белгілі бір әсер ете аласыз. Балаларда қысым сезімі болмайды. Тәжірибе көрсеткендей, ертегілер керемет есте қалады және күшті оң әсер етеді. Ертегілерге саяхат қиял мен образды ойлауды оятады, стереотиптер мен үлгілерден босатады, шығармашылыққа мүмкіндік береді.

Қорыта келе, ертегі жақсылыққа үміт береді де баланың өмірінде болып көрмеген бірқатар өмірлерде өзін көз алдына елестетіп, ертегіні оқып жатқан уақыттағы елестетіп ойлау арқылы пайда болатын суреттер әр баланың өзіндік жеке екендігіне қарамастан, ертегінің феномені балалардың түсіндіруге мүмкін емес таңғаларлық ғажайып шытырман оқиғаға қызығушылық болып табылады. Ертегіге негізделген ғажайып ойындар адамның әлсіз және күшті жақтарын ашып, көруге мүмкіндік береді. Сонымен қатар, мінез - құлқындағы кейбір жағымсыз жақтарының себептерін анықтауға мүмкіндік береді. Балалар ертегі арқылы эстетикалық тәрбие алып, шығармашылық қабілеттері арттырады, ой - қиялдары, елестетуі дамиды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д., Основы сказкотерапии. – Санк – Петербург, 2007. – с. 7-8, 170
2. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д., Грабенко Т.М. Практикум по креативной терапии. СПб, 1998
3. Ертегі терапиясы, Төлеген. А., Қазақстан мектебі, № 8, 2012 жыл.
4. Разноцветное детство. Игротерапия, сказкотерапия, изотерапия, музыкотерапия. Авторы: Коллектив авторов

УДК 376.37
МРНТИ 14.23.05

Кадирбаева Д.К.¹, Рсалдинова А.К.²

²Ғылыми жетекшісі п.ғ.к., доцент

¹7M01902-Арнайы педагогика мамандығының 2 курс магистранты
Абай атындағы ҚазҰПУ, Алматы қ., Қазақстан

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ (2-3 ДЕНГЕЙ) СӨЙЛЕУ ТІЛІ ЖАЛПЫ ДАМЫМАҒАН БАЛАЛАРДЫҢ ШЫЛАУЛАРДЫ ҚОЛДАНУ ДАҒДЫСЫНЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Аңдатпа

Бұл мақалада мектеп жасына дейінгі 2-3 деңгейлі сөйлеу тілі жалпы дамымаған балалармен шылауларды қолдану дағдыларын дамыту дағдысының ерекшеліктері зерттелді.

Мақала барысында мектеп жасына дейінгі сөйлеу тілінің жалпы дамымауы бар балалардың шылауларды қолдану дағдысының деңгейі зерттелді. Сонымен қатар, ана тіліндегі шылаулар, оларды қолдану ерекшеліктері қарастырылды. Зерттеу материалы ретінде шағын эксперименттік жұмыс ұйымдастырылып, нәтижелері сандық және сапалық көрсеткіштер арқылы талданды.

Кілттік сөздер: сөйлеу тілінің жалпы дамымауы, шылаулар, септеулік шылаулар, жалғаулық шылаулар, сөздер, байланыстырып сөйлеу тілі, мектеп жасына дейінгі кезең.

Рсалдинова А.К.¹, Кадирбаева Д.К.²

*Казахский национальный педагогический университет им. Абая
г. Алматы, Казахстан*

ОСОБЕННОСТИ НАВЫКОВ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПРЕДЛОГОВ У ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА (2-3 УРОВЕНЬ) С ОБЩИМ НЕДОРАЗВИТИЕМ РЕЧИ

Аннотация

В данной статье изучены особенности навыков использования предлогов у детей с общим недоразвитием речи в дошкольном возрасте.

В ходе статьи был изучен уровень навыков использования предлогов у детей с общим недоразвитием речи в дошкольном возрасте. Кроме того, были рассмотрены междометия на родном языке, особенности их употребления. В качестве материала исследования была организована небольшая экспериментальная работа, результаты которой анализировались по количественным и качественным показателям.

Ключевые слова: общее недоразвитие речи, предлог, склонения, спряжения, слова, связная речь, дошкольный возраст.

Rsaldinova A.K.¹, Kadirbayeva D.K.²

*Kazakh National Pedagogical University named after Abai
Almaty, Kazakhstan*

FEATURES OF PREPOSITION SKILLS IN PRESCHOOL CHILDREN (LEVEL 2-3) WITH GENERAL UNDERDEVELOPMENT OF SPEECH

Abstract

This article examines the features of the skills of using prepositions in children with general speech underdevelopment in preschool age.